

Список літературних джерел:

1. Костенко Т.М., Довгопола К.С., Легкий О.М., Кондратенко С.В. (2020). *Виховання і розвиток дітей з порушеннями зору*. Київ: ІСП НАПН України. Режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/722338>.

2. Легкий О.М. (2014). *Формування ігрової діяльності дошкільників з порушеннями зору у процесі трудового виховання*. Дитина із сенсорними порушеннями: розвиток, навчання, виховання. №1(5). Київ.

3. Васильєва С., Гавриш Н., Луценко В., Маршицька В., Рагозіна В., Рейпольська О., Шкляр Н. (2018). *Поряд і разом: соціалізуємо старшого дошкільника : навчально-методичний посібник*. Кропивницький: Імекс-ЛТД.

Литвинова В. В.,

ст. наук. сп. відділу освіти дітей з порушеннями слуху
ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України,
Київ, Україна

АДАПТОВАНІСТЬ ДИТИНИ З ПОРУШЕННЯМ СЛУХУ У ГРУПІ ОДНОЛІТКІВ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Адаптація – це входження суб'єкта в систему соціального оточення шляхом засвоєння загальноприйнятих суспільних цінностей і норм.

Адаптованість дитини з порушенням слуху у колективі своїх однолітків визначається її відповідністю соціальним вимогам, які постають перед дитиною певної вікової категорії. Тобто для того щоб, можна було сказати, що дитина адаптована в оточуючому її соціумі, в даному випадку групі однолітків, потрібно аналізувати засвоєння нею правил, норм та моделі поведінки, її сприйняття цінностей соціуму, сформованість основних параметрів особистості (почуттів, свідомості, здібностей і т. ін.). Навчання

дитини цим нормам дорослими, необхідно для виконання нею всього комплексу соціальних ролей, що мають засвідчити її адаптованість.

Вплив на ступінь дитячої адаптованості у колективі відбувається завдяки цілеспрямованій роботі дорослих, яка безумовно впливає як на весь колектив, так і на саму дитину. Велику роль у роботі педагогів та батьків дітей з порушенням слуху на її входження у соціум відіграють системність і систематичність, що забезпечує психологічний та корекційно-педагогічний вплив, як послідовно організована система з урахуванням взаємозв'язку всіх її складових.

Педагогічний вплив (супровід) визначається своєю рухливістю та подовженням у часі; командною взаємодією педагогів та батьків; єдністю послідовних заходів спрямованих на активізацію різних сторін особистості і направлених на формування адаптаційних можливостей дитини в межах існуючих умов і обставин, що створюють певне становище, викликають ті чи інші взаємини; на здійснення відповідних та найбільш сприятливих умов для процесів адаптації дитини з порушеннями слуху у соціумі, що супроводжується методами та ідеологією роботи педагога, його аналітичною діяльністю, яка заздалегідь передбачає прояви особливих потреб дитини та їх задоволення у виховному, корекційно-розвиваючому процесах. На ці процеси мають вплив, як суб'єктивні (внутрішні), так і об'єктивні (зовнішні) чинники формування адаптаційних можливостей дитини.

Оцінка ступеня адаптованості дитини у групі однолітків педагогом повинна бути: адекватною, об'єктивною, достатньою. Це дасть можливість педагогу отримати реальну картину адаптованості дитини з порушенням слуху, як носія психолого-педагогічних особливостей та впливів педагогічного корегулювання цих процесів.

Для отримання реального стану адаптованості дитини з порушенням слухом у групі однолітків необхідно визначити: її направленість на взаємодію та спілкування під час діяльності з дорослими та однолітками; подолання комунікативних перепон; проявлення активності та ініціативи у

спілкуванні; проявів емпатії; знання та виконання правил поведінки в різних ситуаціях; налаштування на співпрацю і спільну діяльність у грі та побутовій діяльності; потребі спільної діяльності у групі дітей; усвідомлення особистого «Я».

У своїй більшості діти з порушенням слуху виявляються неспроможними активно вступати в комунікативну діяльність, пізнавати та розуміти інших дітей, усвідомлювати своє місце в оточуючому їх соціумі. Основними причинами утруднення адаптованості дитини з порушенням слуху слід вважати порушення мовленнєвого сприймання та мовленнєвої функції, затримку формування діяльнісної та мовленнєвої комунікації, низький рівень усвідомлення власного «Я» та емоційний дискомфорт. Ці ускладнення в розвитку дитини призводять до ускладнення та затримки процесів адаптованості в групі однолітків.

Для виправлення та розвитку у дитини процесів адаптації необхідна правильна організація педагогічного процесу яка можлива лише при умові усвідомлення, працюючими педагогами, сутності та розуміння педагогічної компетентності.

Педагогічна компетентність педагогів зумовлена системою індивідуальних ресурсів особистості, які визначають особливості зацікавлено-пізнавального ставлення в особистій свідомості, як важливої якості для професійної діяльності; готовність до цілеспрямованої роботи, яка має привести до надбання нових професійних властивостей поведінки, діяльності та ставлень; вміння педагога, практично запроваджувати у виховному процесі свої знання та вміння; оперувати наявним матеріалом у ситуаціях, що склалися; формувати компоненти соціальної компетентності дитини з порушенням слуху разом із фахівцями зі спеціальної освіти. Тому найкращим способом усунення проблем адаптованості дитини з порушеннями слуху є вміння педагогів, практично запроваджувати у виховному процесі свої знання та вміння, оперувати наявним матеріалом у

ситуаціях, що склалися, формувати компоненти соціальної компетентності дитини.

Відтак ми маємо розуміти, що підвищення компетентності педагогів є ніщо інше, як приведення їхньої роботи у відповідність до нових стандартів освіти в роботі над соціальним розвитком дитини з порушеним слухом, формування у неї готовності до вирішення задач її адаптованості та всебічного особистісного розвитку. Все це потребує від педагогічного складу освітнього закладу майстерності у знаходженні різних шляхів стимулювання розвитку такої дитини, індивідуальних підходів та диференціації у навчально-виховному процесі, а це, в свою чергу, потребує від педагогів високих професійних знань, вмінь та постійного підвищення своєї кваліфікації.

Виходячи з цього, педагоги освітніх закладів різних типів насамперед мають вирішувати завдання, які повинні забезпечувати процеси входження дитини з порушенням слуху у оточуючий її соціум: спростити процес входження у колектив однолітків так, щоб він був найбільш легким і безболісним для дитини; створити сприятливі умови перебування дитини у групі однолітків, які мають забезпечувати комфортні, доброзичливі відносини (педагог–дитина, дитина–дитина, дитина–батьки); привчати дитину до відповідальності, яка має привести до успішності її діяльності та спілкування з іншими; зміцнювати цілеспрямовану корекційно-розвиткову роботу (розвиток слухового сприймання, формування мовлення, вивчення жестової мови) на основі використання індивідуального та диференційованого підходів, враховуючи бажання дитини, її зацікавленість та інтереси. Ці завдання мають стати підґрунтям для проведення корекційно-виховної роботи педагогів у групах дітей, де є дитина з порушенням слуху.

Виховний вплив на дитину з порушенням слуху, який здійснюють педагоги, має ґрунтуватися на:

- формуванні у дитини ефекту присутності почуття безпеки, недостатність якої є чи не головною причиною поведінки дитячої невпевненості;

- вихованні у дитини усвідомлень правил поведінки і спілкування, навичок і вмінь поведінкової діяльності у колективі, формуванні знань про соціальні норми і цінності;

- вихованні у дитини адекватно-схвального відношення до себе, що безумовно, залежить від одержання необхідної для неї потреби у визнанні успішної діяльності та позитивній оцінці іншими;

- вихованні адекватного ставлення до наслідків своєї діяльності, здатність правильно її оцінювати, врівноважено реагувати на свої поразки та похибки;

- продуктивному збільшенні і збагаченні навичок спілкування, на основі усної, жестової та дактильної мов, з іншими дітьми групи і з педагогами;

- вправлянні дитини у налагодженні дружніх стосунків з однолітками, що має ліквідувати відчуття самотності, відлюдництва та ізоляції в колективі;

- створенні умови для спільної діяльності дитини з порушенням слуху із їхніми однолітками.

Саме такий виховний вплив, на перелічені вище завдання педагогічної діяльності, дає можливість диференціювати та індивідуалізувати навчально-виховний та корекційний процеси, що гарантує його мобільність, комплексність і має призвести до розвитку особистісних якостей адаптації дитини з порушенням слуху. Завдяки особистісно спрямованому корекційно-педагогічному впливу можуть бути досягнуті якісні зміни усвідомлення дитиною своїх можливостей, які допоможуть їй формувати соціально-когнітивні та мовленнєво-діяльнісні характеристики особистості (незалежність, самостійність, активність в досягненні своїх цілей, почуття власної відповідальності за вчинки, вирішення складних ситуацій), що

лежать в основі самостійного осмислення й реконструкції дитячої власної Я-концепції у відповідності із життєвим досвідом.

Завдяки активній, корекційно спрямованій діяльності педагогів у дітей з порушенням слуху починають започатковуватися усвідомлення особистих дій адаптованості. Їхні дії поступово переходять від хаотичних, рефлексивних до усвідомлених, соціально закріплених у певній формі дій, також починають сприйматися та засвоюватися правила поведінки, цінностей уявлень оточуючого соціуму, що забезпечить їхній контакт з цим соціумом для одержання задоволення від своїх потреб та досягнення своєї мети, з'являється бажання самостійно виконувати різні види діяльності. Як правило, бажання дитини з порушенням слуху залежать від її можливостей досягнення результату, якого вона прагнула та від міри володіння потрібними вміннями, навичками, способами дії. Присутність у дитини необхідних можливостей при здійсненні самостійної діяльності дає їй віру у свої сили, поштовх до активності і наполегливості у досягненні цілі в роботі, яку вона виконувала, самостійність при виборі способів її реалізації.

Усвідомлення дитиною з порушенням слуху соціальних відносин це, безумовно, важлива і найголовніша стадія її адаптованості, яка багато в чому залежить від конкретної ситуації, в якій вона опиняється, та від її досвіду вирішення складних питань. Досвід дитини відіграє значну роль у її усвідомленні, відтак, усвідомлення своєї діяльності дитиною і є підґрунтям до її самостійності, можливості застосування набутих знань, умінь і навичок у теперішній і подальшій життєдіяльності.

Дуже важливим, для роботи педагогів, є допомога дитині з порушенням слуху у знаходженні свого місця серед однолітків, це забезпечує потребу дитини у спілкуванні і взаємодії, дає їй впевненість у своїх можливостях, що вказує шлях до усунення певних страхів, невпевненості та емоційного спокою. виправлення негативної поведінки дитини з порушенням слуху та її адаптаційність в оточуючому їй соціумі цілком і

повністю залежить від кількості вдалих моментів та позитивних емоцій у ході дитячої діяльності.

Список літературних джерел:

1. Богуш А. Мовленнєвий розвиток дітей від народження до 7 років. Монографія. – К.: «Видавничий Дім «Слово», 2004. – 376 с.

2. Омельченко І. М. Психолого-педагогічні основи діагностики і формування комунікативної діяльності у дітей дошкільного віку із затримкою психічного розвитку. *Навчально-методичний посібник. Ін-т спеціальної педагогіки НАПН України*. Полтава : ТОВ «Фірма» Техсервіс». 2015 - 185 с.

3. Пасічніченко А. В. Особливості процесу формування креативності дітей дошкільного віку. *Психолого-педагогічні аспекти розвитку особистості в сучасному світі. збірник наукових праць*. Полтава.: Освіта. 2007. 94 - 97 с.

4. Куріна С. М. Особливості соціалізації дітей шести - семи років в різних умовах життєдіяльності. *Дисертація*. Слов'янськ, 2004. С. 240.

Литовченко В.Ф.,
аспірант ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України,
м. Київ, Україна

АКТУАЛЬНІСТЬ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ФАХІВЦІВ МЕДИЧНОЇ СФЕРИ У РОБОТІ З ПАЦІЄНТАМИ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ

Сьогодні Україна виборює своє право бути частиною демократичного світу, об'єднаного спільними цінностями – цінність кожної людини, толерантність, недопущення дискримінації, повага до відмінностей. Це